

Po izobrazbi sem arhitekt, po poklicu grafični oblikovalec, po strasti tipograf. S tipografijo in z njo povezanimi praksami se ukvarjam že iz srednješolskih časov. Črke v vseh mogočih pojavnostih opazujem od nekdaj. Eden mojih najzgodnejših spominov so črkarije s kredo na majhno črno tablo, kar sta mama Tatjana in oče Jožko komentirala: »Pisat zna, brat pa ne«.

Skozi črke, njihove oblike in oblike okoli njih skušam navduševati svoje mlajše kolege, kakor so to storili moji starejši kolegi – arhitekt Janez Suhadolc na Fakulteti za arhitekturo, grafični oblikovalec Boštjan Botas Kenda v studiuBotas in kaligraf Lucijan Bratuš na delavnicah Tipó Brda, kjer sem spoznal veliko tipografskih somišljenikov.

Ob razstavi, ki jo naslavljam *Nazaj od blizu*, imam priložnost, da s časovne (in samokritične) razdalje oblikovalske projekte pogledam, pregledam, preberem in prikažem, kot sam hočem: od blizu. Kar ni preprosta reč, je pa pogled nazaj pomirjujoč. S to spodbudo sem minule tipografske stvaritve prevedel v izolirane abstraktne likovne forme. Skoznje preverjam odnose med podobo in ozadjem. Obenem izbrano arhivsko gradivo kažem neokrnjeno. Kontekste opredeljujejo razstavljenе skice, načrti, dokumenti, poizkusni odtisi, ostanki, makete in reprodukcije.

Zase menim, da sem slab kronist, ker odlašam z dokumentiranjem in se vse preveč zanašam na spomin. Sem vesten v hranjenju digitalnega arhiva vseh mogočih datotek in hkrati kampanjski v fotografiranju realizacij, a žal preveč brezbrizen, da bi v ključni načrtovalski fazi pribeležil kakšno od svojih misli. Opazke ob izbranih delih v tej knjigi so zato sveže, podane z nekaj distance in seveda subjektivne, čeprav govorim o objektivnih rečeh, kakor se jih spominjam iz obdobja vznikanja projektov, sprejemanja odločitev ali materializacije projektov. Z radostjo ugotavljam, da je dosti del ostalo nespremenjenih. Da so ponujene rešitve še danes v rabi, da so se prijele, da imajo bralce in uporabnike.

Reproducirana vidna sporočila ostajajo med ljudmi in vplivajo na njihovo dožemanje družbene stvarnosti. Prostora za napake je tu več kot časa, odmerjenega za premišljeno načrtovanje. Zato je grafični oblikovalec družbeno odgovoren poklic, saj za prejemnika interpretira sporočilo oddajnika. Na začetku poklicne poti,

brez izkušnje trajnosti in razsežnosti v oblikovanju, nisem nikoli razmišljal na ta način. Mlad, v intenzivni sedanjosti sem ustvarjal za bližnjo prihodnost, ki je v hipu prešla v preteklost.

*

Pred Aparatom, v letih 1998–2001, smo se diplomanti z arhitekture Dimitrij Mirah (†2002), Matevž Čelik, Vasja Semolič in jaz združili v ekipi Baterija. V mladostni vihravosti smo bili močno povezani in angažirani na drznih projektih, a vsak s svojim videnjem kolektivnosti in individualnosti. Želja po znanju me je vmes za 15 mesecev odgnala na študij v London; po vrnitvi v Ljubljano smo skušali ponovno sinhronizirati svoje delovne ritme in projektne interese, a brez uspeha.

Pod imenom Aparat se podpisujem od 21. januarja 2002, ko sem registriral domeno aparat.org. Imenu je vsi šali botroval kolega Andrej Jarc na moji rojstnodnevni zabavi tri dni prej. Studiu se je spomladi pridružila moja dobra prijateljica, ilustratorka Maja B. Jančič. Skupaj in narazen sva – upoštevajoč nekaj odličnih realizacij – uspešno sodelovala sedem let, do maja 2009, ko sva popolnoma nepričakovano prišla v finančno stisko, ki ji nisva bila kos. Zaprla sva vrata najete pisarne in šla vsak svojo pot.

Jaz pri 37-ih sploh v prvo t. i. službo od devetih do petih. Eno leto sem bil junior dizajner na Renderspaceu. Izkušnje poslovnega neuspeha ne skrivam, nasprotno: zame je ena najpomembnejših v zavedanju krhkosti struktur in stabilnosti odnosov. Po tem doživetju veliko lažje sprejemam spremembe in za seboj ne podiram mostov.

Ime Aparat se je ohranilo, domena tudi in z Majo sva po razhodu oblikovala še nekaj lepih reči. Spletna stran je zopet živa in jaz še vedno vztrajam s svojo tipografsko prakso. K njej so se po letu 2011 priključevali oblikovalci z izostrenim občutkom za črko: Malvina Lubec, Matevž Čas (†2014) in Krista Likar.

Spričo redne zaposlitve na ALUO imam trenutno manj oblikovalskega dela. Zato vsa tipografska opravila izvedem sam. To mi ustreza. Brez težav zmorem delati v teamih, a pri ustvarjanju sem samotar. Včasih tudi volk. Kadar nalogo zagrabil, je zlepa ne spustim iz glave in rok. Zavedam se svojih poklicnih izkušenj

in veččin. Vsak nov – še tako droben – oblikovalski problem me vedno znova izzove. Švicarski tipograf Jost Hochuli pravi, da je tipografija mojstrovina obrti. A ne v smislu slepega sledenja nekim površno razumljenim pravilom, temveč raje v smislu natančne uporabe preverjenih izkušenj.

*

Vseskozi sem razvijal lastne načrtovalske metode, prijeme, orodja, sledil razvoju programske opreme, aplikacij in tehnologiji fontov. Moj modus operandi je digitalen, z računalnikom optimiziram vse mogoče oblikovalske postopke, a programiranja nikoli nisem osvojil do te mere, da bi neposredno pomagalo pri oblikovanju. Glede materializacije na prehodu iz digitalnega v analogno se vedno posvetujem. Že od srede devetdesetih let je moj guru grafični inženir Uroš Golob.

Z začetki predavanj tipografije sem se poglobil v moderniste. Švicarska oblikovalca Josef Müller Brockmann in Karl Gerstner sta me prepričala z rastrskimi sistemi. Gerstnerjevo kvadratno mrežo z 58 enotami, ki omogoča 2, 3, 4 ali 5 stolpcev na enem zrcalu pri enakem intervalu, sem zgostil na 118 enot in jo uporabil v zrcalu te knjige.

Kadar imam opravka s tekočim besedilom, je leva poravnava vedno prva izbira. Lažje berem(o) besede, ker so presledki med njimi enaki. Lažje ločujem(o) vrstice, ker so konci na desnem robu različni. V *Eseju o tipografiji* (*An Essay on Typography*) angleški tipograf Eric Gill trdi, da tak stavek verno sledi človekovemu rokopisu. Strinjam se. Če je zahteva poravnava v blok, takoj izklopim prednastavitve in vklopim svoje čute za ravnotežje belin. Z vsemi sredstvi se borim s potoki, deročimi niz stolpec besedila.

S strogo disciplino si prizadevam za popoln nadzor nad prelomom, zrcalom, besedili, podobami, pisavami, ploskvami in linijami, volumni in prostori. Z vsakim projektom vadim v svojem slogu. Sledeč vzpostavljenim pravilom tvorim kompozicije na formatu in v dobro ravnotežja celote si dovolim pravila tudi prekršiti. Tipografija sobiva z jezikom na dveh ravneh. Je informacija in je njegova podoba. Zato pisave strukturiram funkcionalno, izbiram pa s premislekom, da subtilno soustvarijo bralno vzdušje.

V tej knjigi za poudarke uporabljam svoje črkovne vrste, porojene iz eksperimentalne sle. Večina je bila spočetih na premnogh delavnicah Tipo Brda, s projekti se razvijajo, a še nobena ni zrela za izdajo. Besedila stavim s črkovno družino *Swift*. Moj skromni poklon lani preminulemu nizozemskemu mojstru Gerardu Ungerju. V njegovih pisavah so me vedno prevzemali racionalni proporci, enakomeren ritem, čistost forme in eleganca krivulj. Srečala sva se le enkrat, bežno, ob podpisu knjige *Theory of Type Design* na konferenci ATyP1 septembra 2018 v Antwerpnu.

Oblikoval sem ogromno vidnih sporočil, med njimi dosti knjig. Tokrat sem si vzel čas zase. Prvič zavestno združujem vlogo urednika, avtorja, oblikovalca in založnika. Pod dve desetletji ustvarjanja sproščeno potegnem črto in z užitek odprem novo stran v skicirki.

*

A vsega vendarle ne zmorem sam. Pri tem podvigu ste mi pomagali Biljana Božinovski, Blaž Budja, Lucijan Bratuš, Matevž Čelik, Petra Černe Oven, Špela Gazvođa, Uroš Golob, Aleš Košuta, Luka Novak, Robert Potokar, Valentina Smej Novak, Jurij Smole in Marin Šantić. Hvala vsem!

Brezpogojna ljubezen in iskrena spodbuda mame Tatjane, očeta Jožka in sestre Zale so vedno z mano. Sploh pa v taki obliki nikoli ne bi bilo ničesar brez Tanje, Oskarja in Lenarta. Moji najdražji, ko sem z mislimi pri črkah in oblikah, vem, da z mano ni lahko.